

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Суми
2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 01.06.2023 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. X Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 квітня 2023 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2023. 196 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2023

ЄЛЬНІКОВА А. О.

учениця КУ Сумської ЗОШ № 27, 11-А клас

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

Кожне покоління українців бореться за власну незалежність, а міжвоєнний період був одним з найскладніших у будівництві державності. На особливу увагу заслуговує політичне життя Західної України, де співіснували різні за ідеологією партії та організації. Центральною суспільно-політичною проблемою краю стали польсько-українські відносини.

11 липня 1925 року на території Західної України з'явилося Українське національно-демократичне об'єднання (далі – УНДО), утворене з двох угруповань УНТП: Партії національної роботи і національної групи Української парламентарної репрезентації від Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя. Партію очолив Д. Левицький, а лідерами були О. Марітчак, К. Троян, В. Целевич, С. Баран, В. Мудрий та ін. Об'єднання стало найвпливовішою легальною політичною силою того часу, проте не все було легко, адже в середині існували різні погляди. Націонал-радикали, лідер Д. Палій, виступали за радикальні способи боротьби. Націоналісти, лідер В. Бачинський, зосереджували всю увагу на Україно-польських відносинах. Радянські прихильники на чолі з П. Євином вихід із цієї ситуації вбачали у приєднанні, згурпуванні усіх українських земель навколо УСРР. Центристи, лідером яких був Д. Левицький,

покладалися лише на власні сили [2]. На другому народному з'їзді УНДО, що відбувся 19 листопада 1926 року, було остаточно прийнято програму партії. Своєю політичною метою об'єднання визначало здобуття Соборної і Незалежної Демократичної Української Держави. УНДО не визнавало жодних міжнародних актів, що сталися проти волі української нації та призвели до поділу українських територій, боролосся за суверенні права народу, конституційно-парламентський устрій, українську школу та рівність віросповідань [4].

Маючи великий вплив на суспільно-політичне життя людей, партія активно займалася шкільництвом, просвітницькою діяльністю та інформуванням через пресу. За допомогою газети «Діло», що була найпопулярнішим виданням, УНДО активно пропагувало свою політичну програму, адже в її редакції працювали майже всі сподвижники об'єднання: Д. Левицький, В. Мудрий, І. Рудницький та інші. Як зазначалося, «Діло» не було частиною партії, воно було лише її прихильником, головною метою газети була нейтралізація польської асиміляційної політики. Видання опікувалося шкільництвом, так на його сторінках існували рубрики «На шкільні теми», «На педагогічні теми», в яких обговорювалося становище освіти та української мови, також було опубліковано законопроект про школи з українською, білоруською чи литовською мовою викладання, статті про виховання молоді, що відповідали позиції УНДО з цього питання [1].

Тридцять років показали, що українські партії не спроможні протиставити ефективну політичну тактику польській владі. Відтак наростаюча криза парламентсько-

демократичних відносин дала зрозуміти, що пряма конфронтація не приносить результатів. Друга половина 1932-х років змінила політичну тактику УНДО, після події 1933-х років в Радянській Україні стало зрозуміло, що головним ворогом українців є більшовизм. З того моменту в суспільстві почала набувати популярності думка компромісу з Польщею. Агресивна політика влади сприяла консолідації українських національно-визвольних сил. Було вирішено скликати Всеукраїнський національний конгрес (ВНК) з представників усіх українських земель. Влітку 1934 р. у Львові було утворено Тимчасовий ініціативних комітет, що мав розробити проєкт платформи ВНК. На жаль, конгрес так і не відбувся через розбіжність у поглядах партій щодо польсько-українських відносин [3]. У травні та липні 1935 р. після зустрічі лідерів УНДО з польськими урядовцями була укладена нормалізаційна угода. У її основі лежав виборчий компроміс, відповідно до якого в кожному з 15 виборчих округів Східної Галичини на виборах у вересні 1935 р. мав бути обраний один українець і один поляк, причому український кандидат попередньо узгоджувався з владою. Натомість УНДО вимагало: припинення колонізації; скасування «нумерус Клявзус» щодо української молоді у польських вузах та відкриття українського Університету; відновлення діяльності закритих українських гімназій; амністії для політичних в'язнів тощо. На жаль, так звана політика нормалізації не принесла вагомих змін та результатів, адже польська влада так і не змінила свого ставлення до українського народу та продовжувала політику утиску прав населення.

УНДО опікувалося не лише західними землями, а й долею територій, що знаходилися в межах інших держав. Так, дізнавшись про голод, індустріалізацію, насильницьку колективізацію, масові репресії в Радянській Україні, з ініціативи об'єднання було створено організацію всенародної протестаційної акції проти Голодомору. У липні 1933 р. у Львові було утворено Громадський комітет рятунку України (ГКРУ), який допомагав постраждалим від голоду в УСРР [2].

Підводячи підсумки, можна сміливо казати, що УНДО відіграло домінуючу роль у боротьбі за українську державність. Не дивлячись на те, що політика «нормалізації» польсько-українських відносин не принесла бажаних результатів, об'єднання змогло подолати внутрішньопартійну кризу. Партія змогла створити умови консолідації народу навколо національної ідеї. Не зважаючи на вади і помилки, діяльність УНДО стане гарним прикладом для сучасних державотворчих процесів.

1. Муц О. Пресові видання УНДО – важливе джерело дослідження національно-культурного руху в Західній Україні в міжвоєнний період. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9567/1/46_Muts.pdf

2. Потіха О. Державотворча діяльність УНДО у міжвоєнний період. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26330/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>

3. Краснодемська І. Становлення та діяльність УНДО на західноукраїнських землях(1925-1939 рр.). Українознавство, 2016. Вип. 3, С. 131-144.

4. Гунчак Т. Тисяча років української суспільно-політичної думки у 9 т. Дніпро, 200. С. 162-173

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

- Бакуліна Є. С.**
Василь Вишиваний у боротьбі за Україну 3
- Власенко В. М.**
До біографії професора Леоніда Фролова 11
- Дегтярьов С. І.**
Джерелознавчий потенціал Повного зібрання законів Російської імперії щодо вивчення історії Сумщини 18
- Єльнікова А. О.**
Дослідження діяльності Українського національно-демократичного об'єднання 25
- Зьоменко М. В.**
До історії Міністерства преси та пропаганди УНР (за матеріалами фонду 1113 ЦДАВО України) 29
- Король В. М.**
Візуальні матеріали, присвячені сільській електрифікації, на сторінках повоєнної обласної преси Сумщини (1945-1955 рр.) 35
- Кудінов Д. В.**
«Камень громовой или упавший с неба»: до історії падіння та початку вивчення «сумського метеорита» 46
- Кулешова А. В.**
Передумови видання Валуєвського циркуляру 1863 р. 55

<i>Мірошніченко А. В.</i> Кримські татари: поніверяння депортації	59
<i>Осадчий Є. М.</i> Бунякинський перевіз на Сеймі	64
<i>Принь О. В.</i> Бутаков В'ячеслав Інокентійович (1882–1946) – революціонер, археолог-аматор, історик	70
<i>Ровенська С. М.</i> Олександр Сема (Семмо) – сотник армії УНР та письменник	76
<i>Рубан А. В.</i> Європейський підприємницький капітал у машинобудівній промисловості на українських землях (1874–1914 рр.)	79
<i>Рубан В. В.</i> Спортивний часопис «Гарт» (1946) (до історіографії проблеми)	83
<i>Слюсарєва Є. О.</i> Аграрне питання в програмах політичних партій в роки Української революції (1917-1921)	90
<u>ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ</u>	
<i>Гончаренко А. В.</i> Централізація державної влади в Італії фашистським режимом Беніто Муссоліні у 20–30-х рр. ХХ ст.	95
<i>Дегтярьова Д. С.</i> Історичні передумови встановлення культу особи	103

Мурашко К. О.
К. Родзаєвський: нариси з біографії російського фашиста 108

Тихончук Д.
Економічний успіх повоєнного відновлення: досвід французької держави (1944–1969 рр.) 112

Червяченко В. Р.
Чехословаччина напередодні «Празької весни» 1968 р. 116

СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Власенко В. М., Сугоняко Д. Р.
До біографії Якова Моралевича 122

Гаврилишин П. М.
Богдан Гаврилишин – член Римського клубу 131

Зьоменко М. В.
Створення Міністерства преси і пропаганди УНР 136

Лобко Н. В.
Вплив радянського гендерного порядку на формування трудової орієнтації чоловіків і жінок 140

Степанов В. В.
Мова як засіб маніпуляції в процесах державотворення і політичних трансформацій 146

Тодоров І. Я.
Безпекові гарантії для України: стан і перспективи 151

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Антонов Є. М.

Сумський обласний художній музей
ім. Никанора Онацького 156

Бублик О. І.

Звичаї та побут жителів села Закотне
Луганської області 160

Єгорова Є. С.

Вплив російсько-української війни на крелевецьке
переборне ткацтво 168

Карпенко М. В.

Козацькі традиції: матеріали до вивчення питання 174

Кузьома В. С.

Казка «Приречений царевич» як джерело до вивчення
історії Давнього Єгипту 177

Михайліченко М. А.

Пам'ятки культурної спадщини Сумського району та
перспективи розвитку історико-культурного туризму 183

Шуть Т. І.

Заклади жіночої духовної освіти на території
Наддніпрянської України в ХІХ ст. 188

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.